

7663 J2

R A P O R T Nr. 113.

Wiadomości
z Moskwy.

Na ręce wiceministra Dąbrowskiego nad-
szedł list z Moskwy, który przytaczamy w całości.

~~~~~

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

KADECELNE POWODZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
L: Dz. 7663 J2, dnia 18 / IV / 1921.
z atoc. Wyozial

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Uzupełniając sprawozdania, wysłane depeszą szyfrową w dniu 25 b. m. i dzisiejsze ogólna, pozwalam sobie określić w piśmie nieniejszym dodatkowe uzupełnienia odzwierciedlające stosunki tutejsze.

W czasie naszego przejazdu do Moskwy bolszewicy poczynili wszelkie zarządzenia, aby pociąg nasz nie zatrzymywał się na stacjach większych, abyśmy nie mogli usłyszeć narzekań ludności na kryzys żywnościowy i opałowy, jak również dowiedzieć się, że na tydzień kursują maksymalnie dwa do trzech pociągi.

Pociąg zwykle zatrzymywał się na podrzędnej stacji, gdzie zmieniano parowóz, wobec czego postój trwał krótko. Ponieważ jak zaznaczyliśmy w sprawozdaniu wagony towarowe nie wytrzymywały zbyt pośpiesznej jazdy i osie w niektórych wagonach zapalały się, przeto uskuteczniając przeladunek, mieliśmy możliwość skonstatować, że ludność ma już dosyć rajy niebieskiego i z utęsnieniem wyczekuje na szaryznę ziemską, w jakiej żyła do przewrotu bolszewickiego.

Relacja polska
Po przybyciu do Moskwy ~~skonstatowaliśmy~~, że tutaj nie poczyniono absolutnie żadnych przygotowań do repatryacji. Nawet nie zdołano powołać do życia Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej. Ponieważ nie można było inaczej wpłynąć na zorganizowanie Delegacji Rosyjsko-Bolszewickiej, przeto na drugi dzień po przyjeździe /wtorek dn. 26 kwietnia/ o godzinie 6 po poł. /3 godzina warszawską byliśmy u Cziczierina, któremu złożyliśmy nasze pełnomocnictwa. Cziczerin zakomunikował nam, że przewodniczącym Delegacji Bolszewickiej został mianowany Czerlunczakiewicz. Po porozumieniu się z p. Czerlunczakiewiczem ustaliłem termin pierwszego posiedzenia Komisji Mieszanej na 29 kwietnia r. b. Posiedzenie zagajone zostało przez przedstawiciela Komisarjatu Spraw Zagranicznych, który powitał nas w imieniu rządu Sowieckiego i zapewnił o lojalnym wykonaniu układu.

Przebieg samego posiedzenia był rzeczowy i pojednawczy, i rokował pracom Delegacji względnie szybkie przeprowadzenie akcji repatryacyjnej, pozostawiając inicjatywę w rękach naszych.

Na ^{Ten} posiedzeniu powyższem skonstatowano, że biuro Delegacji Bołszewickiej zostanie zorganizowane dopiero w początkach maja > wobec czego przygotowawczą pracę kancelaryjną Komisji Mieszanej można było załatwić przez naszą Delegację.

Niestety rozmowa w Mińsku Litewskim przy wymianie ratyfikowanych traktatów, oraz nota do Warszawy Rakowskiego, odbiły się ujemnie na zapoczątkowaniu akcji repatyacyjnej.

Ponieważ Czerlunczakiewicz nie zgodził się na zasadniczą zmianę kierunku taktyki względem naszej delegacji, przeto musiał dyplomatycznie zachorować, o czym zawiadomił mnie notą Czerin.

Od tego czasu ^{formu} rozpoczął się strajk włoski > co przy obecnej wydajności pracy instytucji sowieckich jest rzeczą bardzo łatwą do przeprowadzenia, tembardziej, że osłabiona ingerencja Sekcji Polskiej - /partji komunistycznej/ wzmocniła się na nowo. ^{delegacji polskiej} Z wielkim trudem łamiemy opór /mając nie płonną nadzieję, że w nadchodzącym miesiącu /czerwcu r. b. planowa reemigracja wejdzie na prawidłowe tory.>

Przyjęta przez Komisję Mieszaną instrukcja o repatryacjiⁱ wysświetla dostatecznie akcję i umożliwia walkę o prawo powrotu do Polski całej rzeszy wygnańców z jednej strony, jak również wkłada na instytucje Sowieckie obowiązek traktowania sprawy powrotu do Polski na właściwym poziomie, odpowiadającym wymogom układu o repatryacji, Traktatu Pokojowego i zasadom humanitaryzmu.

Niezależnie od powyższego na piątkowym posiedzeniu Komisji powzięliśmy uchwałę powołania do życia Komisji Kwalifikacyjnej lekarskiej, która będzie miała za zadanie ustalenia kolejności powrotu do kraju, dla osób, stan zdrowia których wymagać będzie racjonalnej kuracji lub lepszego odżywiania.

<Uruchomienie transportów normalnych w miesiącu maju r. b. z osobami cywilnymi /nie jeńcami wojennymi/ było ^k faktycznie nie możliwe z powodu braku opału dla parowozów i nie rozpoczęcia rejestracji. Stara rejestracja, uskuteczniiona do 28 marca r. b. włącznie, została zanulowana >

Ma się rozumieć, że przeszkody powyższe zasadniczo nie mogły wpłynąć na częściowe przynajmniej odsyłanie jeńców cywilnych i zakładników. Ponieważ zasadniczo komunisty polscy nie rozstają się z myślą przeprowadzenia wymiany personalnej na zasadzie §1. protokołu dodatkowego, chcąc w ten sposób wydestak z Polski swych towarzyszy, przeto czynią wszelkie wstręty, aby nas zmusić do przyjęcia ich koncepcji i ratowania komunistów w Polsce Uchwalona jednak instrukcja przesądza sprawę zgodnie z § 26. układu i wobec tego pozycja nasza została wzmocniona. Z komunistami polskimi możliwe są stosunki tylko personalne, które nawiązały.

Sytuacja ogólna w Rosji przedstawia się w sposób następujący:

Kryzys żywnościowy przybrał niebawale rozmiary. Wszędzie daje się odczuwać brak nawet dla handlu wymiennego, najniezbędniejszych artykułów pierwszej potrzeby. Masło i mięso jest dostępne dla ludzi bardzo zamożnych. Herbaty niema zupełnie, zastępuje ją jakiś surogat z ziół lub skórek owocowych. Obuwie szalenie drogie, wogóle drożyzna niebywała. Aptek jest bardzo mało. Leków brak całkowity. Wprowadzony handel wolny nie wpłynął na polepszenie warunków bytu, gdyż dowozu prawie niema. W Moskwie która robi wrażenie miasta umarłego, otwarto kilka sklepów z kapeluszami damskimi.

Ustawiczne powstania przeciwko władzy sowieckiej ruinują doszczętnie zapasy żywnościowe i tabor kolejowy. Obecnie wre walka w następujących miejscowościach:

- a/ na całej Białorusi i Polesiu.
- b/ na Ukrainie, Wołyniu i Podolu /atamani Machno, i Wichra/
- c/ w gub. ~~Tambowskiej~~ ^{Tambowskiej} i nad Wołgą //gen. Antonow i Marusia Nikiforowa. /
- d/ w gub. Tobolskiej
- e/ W okręgu Omskim /gen. Biłłow/

Antonow zniszczył względnie zaś rozdał zboże ze wszystkich magazynów nad Wołgą w gub. Saratowskiej i Symbirskiej.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

248

Obecnie w Saratowie funt chleba kosztuje 6,000 do 8,000 rub.

Urzędy Sowieckie, za wyjątkiem Czerezwyczajki, posiadającej całkowitą pełnię władzy, działają nizej wszelkiej krytyki i o wydajności pracy nie może być mowy. Ponieważ urzędnicy sowieccy otrzymuje pensje małe, przeto starają się ^{wisc} zajmować kilka posad /sowmiestitielstwa/, aby otrzymać kilka deputatów gdyż pobory pieniężne służbowe nie przedstawiają absolutnie żadnej wartości. Obecnie z braku papieru na drukowanie banknotów sowieckich, urzędnicy już trzeci miesiąc nie otrzymują całkowitych pborów służbowych. Deputaty żywnościowe od pierwszego czerwca zostały skasowane z powodu braku produktów. Jadłodajnie sowieckie zostały przed kilku miesiącami zamknięte, a obecnie w początkach maja skasowali jadłodajnię w urzędach sowieckich. Sto i pięciuset rublówki drukują się nadal bez przerwy.

W urzędach sowieckich wyższe stanowiska zajmują komuniści polacy i żydzi, jako jednostki, posiadające ¹⁹ większy zmysł organizacyjny i zdolności administracyjne. Żydzi nie są życzliwie dla sprawy polskiej usposobieni, postępują z polakami bezwzględnie. Komuniści polacy wkładają całą energję w agitację, wobec czego mniej mają czasu na tępienie kontrrewolucyjności.

Byliśmy przez pierwszy miesiąc naszego pobytu w Moskwie osaczeni przez całą sieć agentów i ustawicznie wciągani w rozmaite prowokacyjne propozycje. Zajęłem zupełnie określone stanowisko w tych usiłowaniach, wobec czego komunistom polskim nie udało się nikogo z nas sprowokować.

Ponieważ delegacja nasza, aczkolwiek stopniowo, zaczęła harmonijnie pracować i nie zajmuje się wbrew utartemu zwyczajowi w Moskwie spekulacją, przeto wpływ moralny nasz ustawicznie wzrasta co niejednokrotnie zaznaczają nawet z Komisarjatu Spraw Zagranicznych należy bowiem zaznaczyć, że wszystkie tutejsze misje dyplomatyczne zajmują się szaloną spekulacją. Rodacy nasi ~~komunisty~~ usiłują narzucić swą politykę, roszcując nawet pretensje do przydzielenia do delegacji swych przedstawicieli w charakterze doradców politycznych. Ma się rozumieć, że propozycje takie zostały, ku

wielkiemu zdziwieniu kolonji polskiej, odrzucone. Jedynie Piotrogród podporządkował się odrazu i zrozumiał, że Delegacja nasza otrzymuje instrukcje wyłącznie od Rządu z Warszawy. ^{Wskazywać} ~~Zwalczamy~~ wielkim trudem hasło likwidowania w Rosjistanu posiadania polskiego i masowej reemigracji do Polski. Dążenia takie w niektórych miejscowościach przybrały żywiołowy charakter. Udało nam się w poszczególnych wypadkach stwierdzić że nicy w tej sprawie prowadzą do komunistów żydowskich i misji Niemieckiej^u do spraw jeńców. Na sfery rządowe silnie oddalają niemcy, chociaż oficjalnie nie posiadają misji dyplomatycznej.

Drogą rozmaitych koncesji przyjazdowych uzyskują koncesje peronalne nawet w śród komunistów polskich. ~~x~~ **S**tały kontakt z Polską komuniści polacy utrzymują przez terytorjum VI Armji, intendentura której podobną prowadzi handel z Sowdepją przez odcinek Radoszkowic~~x~~e. Wybitniejsi zaś komuniści polscy dostają się do Polski przy udziale Niemców, via Gjańsk.

Obecnie ~~Obcy~~ komunistów są zwrócone na wschód na zatarg Japońsko-Amerykański. Delegowani do Moskwy 3 przedstawiciele ~~ax~~ angielscy do spraw koncesyjnych i handlowych, zwąchali się odrazu z niemcami i wspólnie nawet czynili zabiegi natury ekonomicznej.

Brak prymitywnych artykułów pierwszej potrzeby zach wiał równowagę duchową ojców bolszewizmu i zmusił ich do zastanowienia się nad życiem koszarowym w Rosji.

Powszechnie utarło się zdanie, nawet wśród bolszewików że w Rosji Sowieckiej obecnie jest możliwe do otrzymania gratisowego tylko oświetlenie i ciepło słoneczne. Jednak na Radzie Komisarzy Ludowych w początkach maja r. b. wniosek Lenina o stosowaniu szeroki^u systemu koncesyjnego, ustępstwach niektórych w zakresie politycznym i popieraniu drobego handlu i przemysłu nie zyskał większości. Z tego względu Lenin zgłosił swe ustąpienie i przez dobę nie urzędował. Opozycją w tych sprawach kierują Trocki^e i Bucharyn. Ponieważ został osiągnięte kompromisowe porozumieni w sprawach reform ekonomicznych, przeto Lenin cofnął rezygnację, a na pierwszym posiedzeniu nowego, przeprowadzonego po dyktatorsku Sówdepu Moskiewskiego - w swym przemówieniu Kamieniew /Stieklów/

oświadczył, że z powodu kryzysu ekonomicznego w Rosji zmuszeni są współpracować w każdym spotkaniu po drodze, jednakże pod warunkiem, że cała władza będzie w rękach bolszewików. Na posiedzeniu tym zaznaczyła się tendencja zupełnie negatywna przeciwko czerezwyczajce.

Kończąc niniejsze, zaznacza się jednocześnie, że zabytki i archiwa polskie są planowo zrabowane, wobec czego przyspieszony przyjazd komisji jest konieczny. Sekretarzem przedstawicielstwa bolszewickiego w Warszawie został mianowany ~~Łarysa~~ Loretz, b. sekretarz Delegacji Pokojowej w Rydze. Skład personelu pomocniczego ma wynosić 30 osób, byłoby porządane gdyby otrzymał z Warszawy urzędowe polecenie na przygotowanie pomieszczeń dla naszego Poselstwa, konsulatu i komisji. Wtedy udałoby się otrzymać lokale dogodne i skupione w jednym gmachu, względnie przy jednej ulicy. co ma bardzo duże znaczenie pod względem oszczędnościowym i izolacyjnym.

Wojna z Polską jest absolutnie wykluczona.

Rada Wojenna skonstatowała, że wszelkich środków zaopatrzenia bolszewicy mają tylko na trzy tygodnie.

Stosunki sąsiedzkie z Łotwą i Estonją pomimo tych braków zaczynają się poważnie zaogniać.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

~~~~~

221

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York